

Učiteljski Tovariš.

Glasi avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Vsebina: Pred deželnozborskimi volitvami. — Prolog. — Deželnozborski kandidat na svojo roko. — Regulacija učiteljskih plač v Šleziji. — Regulacija učiteljskih plač na Češkem. — Regulacija učiteljskih plač v Istri. — Regulacija učiteljskih plač v Gornji Avstriji. — Regulacija učiteljskih plač na Koroškem. — Regulacija učiteljskih plač na Moravskem. — Regulacija učiteljskih plač in minister Hartel. — Učiteljski pravnik. — Dopisi. — Društveni vestnik. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Inserati. — Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Pred deželnozborskimi volitvami.

II.

Po vojski pride mir; brez vojskovanja
ni zmage; popolnost pa pride po spoznanju
samega sebe. *Angelus.*

Učiteljstvo je postalo zadnji čas zelo važen in krepak političen faktor, s katerim računajo dandanes vse stranke v deželi. Volja in beseda učiteljstva ima na deželno politiko velik vpliv. Posamezne politične stranke so začele resno računati z učiteljstvom ter poslušajo njegovo mnenje in želje, ker so spoznale, da ima učiteljstvo svojo lastno sodbo in lastno voljo. Samo sladke obljube in prijazne besede dandanes učiteljstva več ne vlečejo. Učitelji se pa tudi popolnoma zavedamo, da smo prevzeli z vplivnejšim političnim stališčem naše tudi večjo odgovornost. Učitelji vemo dobro, kaj smo dolžni ljudskemu blagostanju, zato ne bomo svojega političkega vpliva nikdar uporabljali za brezvestno zapeljavanje ljudstva. Naša misija je in bode, privedi ljudstvo do političkega spoznanja ter ga osvoboditi iz krempljev klerikalnih zapeljivcev. Naše delo velja ljudstvu in naša moč pa svobodni šoli in svobodi ljudstva!

S takimi nazori prešinjeni bomo stopili učitelji na volilno polje pri letošnjih deželnozborskih volitvah. Ne bomo se pa bojevali za zmago te ali one stranke, ampak zato, da zmagajo prijatelji nove šole in naprednega učiteljstva! Kogar ne bomo učitelji spoznali kot takega, ne bomo šli zanj v boj in ga tudi volili ne bomo!

Z največjo odločnostjo se bomo pa uprli tisti svojati, ki gradi učiteljstvu „pons asinorum“, in trdi, da je nova šola „prokletstvo za ljudstvo“. Ti ljudje so največji zapeljivci našega ljudstva in največja nesreča za našo deželo, zato jim napovedujemo boj na življenje in smrt. Lahko si predstavljamo, kako bi delali ti ljudje, če bi prišli na krmilo, s šolo in učiteljstvom, saj imajo prav dober uzorec v dunajskem županu in gornjeavstrijskem deželnem glavarju. Geslo teh ljudi je: smrt novi šoli in učiteljstvu, zatorej: učiteljstvo, pozor pred njimi! Če pride ta družba na krmilo, potem je zboljšanje učiteljskih plač pokopano na veke.

Pri letošnjih volitvah se bo bil načel in odločen boj med lučjo in temo, med napredkom in nazadnjaštvom. Če zmagata napredna misel, potem smemo trdno upati, da pride zopet mir v deželo in da se nova šola ne bo nikdar več tako grdo napadala, kakor se je zadnja leta. Če vržemo ob

Prolog.

Zložil in govoril pri abiturijentski veselici slovenskih in hrvatskih učiteljskihnikov dne 17. malega srpana **Zmagoslav Jamšek**.

Naš dan je tu — —
Prišel na lahkih krilih je,
ko sen mladostni . . .

Sanjali davno že o tebi smo,
življenja dan —!
Pa sanje bile lepše so,
kot zdi se mi resnica . . .

Ta ocean, ta ocean sveta
kipi, in žrela — temna, grobna —
— grobove zgodnje dušam našim je odprl . . .

Koliko, o svet, zadušil že
tovarišev si naših, ko moč si
iz srea, iz kosti, mesa jim izsesal . . .

Da, kratka bila šola naša je —
a nas učili so aposteli,
možje, ki videli grobove naše so

pred nami — in vidimo je tudi mi!
Po dolgih, trudnih letih dela
ne bo ovil nam čela vence lavorjev,
pač pa nam svet bo dušo otroval
s strupeno kupo nehvaležnosti . . .

To pravda stara je —
in stan je vajen naš te pravde stare —
— podplat je koža čez in čez postala . . .
O, znana Vam povest je bridka naša,
gospoda slavna!

Z železno silo nas mori resnica,
in upi plapolajo le kot majhne lučke
v mladostnoživih naših dušah,
ko plapolajo lučke majhne
o polnoči v močvirju . . .

A, upamo, še upamo!

*

Na svodu se žari stoletje 20.,
obdano z upi zlatimi . . .
In vstajajo preroki — prerokujejo:
to vek je delavčev, to vek je kruha . . .!

tla pri bodočih volitvah zgoraj omenjene ljudske zapeljivce, potem bo zopet zavladala prepotrebna sloga in harmonija med učiteljem in duhovnikom. Z roko v roki bosta potem zopet lahko uspešno delovala za duševno in gmotno blago stanje našega revnega in zatiranega naroda.

Kelber piše: „Učitelj sadi, zaliva pa duhovnik, saditi in zalivati je potreba. Ako nihče ne sadi, ni treba zalivati, cvet pa usahne, ako ga nihče ne zaliva. Kdor sadi, izpolnjuje svojo dolžnost, pa brez plačila ne bo, kdor zaliva; vsak prejme svoje plačilo. Kdor več dela, prejme več, vsak pa naj bode, kar je!“

Naš boj ne velja naši sv. veri, kakor se naše ljudstvo namenoma slepi, ne cerkvi in ne č. duhovskemu stanu, naš boj je naperjen le proti tistim ljudem, ki zlorabljajo cerkev in vero v dosego svojih sebičnih namenov.

Čujemo jih pa že: saj je tudi naša želja, da bi vladala sloga med duhovskim in učiteljskim stanom. Seveda, ta sloga pa obstoji v tem, da bi bil duhovnik gospod, učitelj pa sluga. Take sloge pa učitelji ne maramo; mi zahtevamo enako-pravnost obeh stanov. Kedar se to zgodi, bomo pa skupaj. V ta namen je pa treba najprej odstraniti iz vodstva klerikalne stranke ljudi Šušteršič-Šiška-Krekovega kalibra ter jih nadomestiti s trezno in pametno mislečimi možmi, kakor so n. pr. pl. Detela, Povše, Jelovšek, Pakiž, Modic itd.

Dalje.

Komur je res mar za slogo med učiteljem in duhovnikom, ne sme izdajati takih pastirskih listov, kakoršen se je bral letos po cerkvah ljubljanske škofije, ki se glasi glede šole in učiteljstva tako-le:

„Ponavlja se posebno pogostokrat zahteva, da šola ne sme biti odvisna od duhovniške oblasti, hvalijo se sedanje šolske postave prav zato, ker sedaj duhovnik v šoli samo eno ali dve uri na teden veronank poučuje in vodi razne pobožnosti, drugega pa nima nič opraviti. In vendar bi morali vi, ki otroke v šole pošiljate, biti prepričani, da se ne bodo otroci nič krivega naučili. To je pa le mogoče, ako cerkev po svojih duhovnikih more paziti, kaj se po šolah uči, kako so šolske knjige, kako se vzgaja, kako učitelji žive. Gornja zahteva je popolno napačna in zoper cerkvene pravice in od cerkve že davno obsojena.“

In naša duša plapolala ob njihovih besedah
v oči jim gleda, koprni,
gospoda — koprni . . .

V svet kliče nas oblast!

Gospoda slavna, pred vami zbrana tu stoji
učiteljev slovanskih četa mlada,
ta upa, koprni . . .

In Vas, gospoda slavna prosi,
da vsaj dela sinovi ga poznali bi —
— učitelja-boritelja . . . !

Velik mi zgradili smo si žrtvenik,
in sadja mladega že zdaj prinesli smo,
da ga darujemo . . .

Bodočnost naša bodi pa polje bogato,
ki vsako leto sad stoter naj obrodi!
To hočemo!

In v svojem delu vedno zbrani,
ostati hočemo ob Vaši strani —
Slovani!!

Taki pastirski listi slogo med učitelji in duhovniki kar naravnost izpodkopujejo. Dobra volja za slogo in edinost mora priti od duhovske strani; na strani učiteljstva jo je dovolj. Seveda, dokler bo pa imel pri naših duhovnikih prvo besedo mož, ki pravi, da je nova šola prokletstvo za ljudstvo, toliko časa niti misliti ni, da bi prišla dobra volja za slogo od duhovske strani; zato je pa sveta dolžnost vsega učiteljstva, da pri prihodnjih deželnozborskih volitvah kar najodločneje nastopi proti kandidatom te vrste.

Taki pastirski listi, kakoršen je gornji, učiteljstvo naravnost izživljajo, in ni čuda, če nam tuintam zavre kri. Kdor ljubi slogo in mir, izdaje pastirske liste, kakoršen je ta-le:

„Prvo podlago k naravno-verski omiki mora ljudska šola pokladati, in moja iskrena želja je, da bi Vi, častiti sodelalci v vinogradu Gospodovem, v vsej pomenljivosti razmere spoznali, v katerih se do nje nahajate. Ni res, da bi bila ljudska šola ločena od cerkve; krščanskemu nauku je častni prostor pri šolski uredbi odločen in ravno ta poduk cerkvi sami spada vsled njenega poslanstva. Katehet, kot zastopnik cerkve, tudi duhovne vaje vodi; oba, katehet in učitelj, si v krščanski zastopnosti drug drugemu pomagata pri svetem delu naravno-verske odrede. Cerkev nima samo prav, ampak tudi najsvetejša dolžnost je njena, da se pravice jej podeljenih poslužuje in tako pride do zaželjenega vpliva. Ona ne more drugače, da male h Kristusu, Božjemu prijatelju otrok, vodi in ljubezen do njega v njihova mlada mehka srca vsaja.“

„Cerkev je pa po šolski postavi naše kronovine še drugačno z ljudsko šolo tesno zvezana in združena. V deželnem šolskem svetu jo zastopata dva uda duhovskega stanu, ki ju cesar na predlog škofov imenuje; tudi v vsakem okrajnem šolskem svetu ima svojega od škofa imenovanega zastopnika; konečno pa je vsak samostojen duhovni pastir sam ob sebi že ud krajnega šolskega sveta; v mnogih, znabiti v večini šol na deželi, je on tudi krajni šolski nadzornik. Naše stanje je tedaj tako, da v administrativnem, kakor tudi v didaktično-pedagogičnem obziru pri šoli veliko premoremo. Sami torej sodite, ko bi se mi pravice, ki nam toliko vpliva zagotavljajo, posluževati ne hoteli?“

„Nikakor bi se ne moglo reči, da duhoven varuje vpliv do šole, če šoli hrbet obrača, ali pa n. pr. ponudenega krajnega šolskega nadzorništva se brani.“

„Častiti bratje! Če ste samostojni duhovni pastirji v fari, boste kot udje krajnega šolskega sveta duša njegova, ako boste le z nebeško ljubeznijo v srečo v njem delovali; kot spoštovani duhovni ne boste samo tega dosegli, da se bo šola pridno obiskovala, temuč vpliv boste tudi do učnega reda zadobili in tako mnogo pripomogli k dobremu uspehu. Če ste katehete, morete najbogatejši blagoslov krog sebe razlijati. V tem poklicu je Vaša prva naloga pač ta, da oko malih k večnemu Očetu, k Stvarniku in Odrešeniku obračate in v srečo ono ljubečo pokorščino zasajate, ki tudi potem še ostane, ko je meso in kri bitko občutila. Vaša skrb naj bo, s svetnim učiteljem v dobri zastopnosti ostati in z učnimi predmeti, ki njemu spadajo, se seznaniti. Večkrat bo treba nadomestovati, če je služba njegova izpraznjena, poduk popolnoma prevzeti; v krajih pa, kjer urejene šole ni, šolo za silo napraviti. Od nekdanj so bili duhovni pastirji prvi odgojitelji ljudstva. Upam, da bo ravno ljubezen do predragega naroda našega Vas gnala, da tudi v prihodnje zvesti ostanete temu svojemu poklicu.“

Jih že vidimo, kako se jim gubanči čelo, češ, liberalni učitelji nam ne bodo pisali pastirskih listov. To je res, da ne!